

Jelek, játékok, üzenetek

Kiállítás a százéves Kurtág György tiszteletére

Főtitkárhelyettesi köszöntő a kiállítás megnyitóján
(ELTE HTK Zenetudományi Intézet – 2026. február 19.)

Kedves Ünnepe!l!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves ünneplő Közösség!

A megnyitóra készülve megnéztem Nagy Dénes tegnap bemutatott filmjének, a *Kurtág-töredékek*¹ az ajánlóját. Megérintettek benne Kurtág György szavai: „Valami igazat keresek.” Úgy hiszem, ennél hitelesebbet nem tehetünk. Művészként sem, tudósként sem. És emberként sem. Ezért ma, a születésnapján mindenekelőtt ezt szeretném megköszönni Kurtág Györgynek. Hogy életművével feltárja, mintaként állítja elénk ezt az „igazat keresést”, művészként és emberként is. Épp ezért hiteles az életműve.

Amikor a Magyar Tudományos Akadémia az I. osztály javaslatára 2024-ben felterjesztette Kurtág Györgyöt a Wolf-díjra, a jelölést indokló ajánlásban ez szerepelt: „Kurtág György zenéje a 20. és 21. századi ember egzisztenciális kérdéseivel foglalkozik. Lényegileg emberi, a gyötrelmek és a fájdalmak ellenére a megtisztulást keresi.”² Kurtág György zenéje közel áll hozzánk. Még akkor is, ha első – vagy akár többedik – hallásra idegennek hat.

A megnyitóra készülve olvastam erről egy cikket, amelynek a szerzője így összegezte Kurtág zenéjével való találkozását: „Az életben nem gondoltam, hogy valaha is ilyen töménységben fogok hallgatni Kurtágot. És most? Most már tetszik Kurtág zenéje? Nem. A válasz határozott nem. De nem is azért írta. Megtanultam jobban odafigyelve zenét hallgatni, nem rendezem magam reflexből védekező pózba, ha valami disszonáns hangot hallok. Hagyom magam [...], és meglepődve tapasztaltam magamon azt, ahogy megváltozik a hallgatói alapállapotom. Éberebben figyelek. [...] Klasszikus zenét is másként hallgatok ezután.”³

Ez az éberebben figyelés, ez a változás azt jelenti, hogy valami valóban megérintett bennünket. Ha valaminek vagy *valakinek* a hatására engedjük magunkat formálódni, alakulni, akkor annak a találkozásnak volt értelme. És akkor fel tudunk ismerni „valami igazat”. „Az a pillanat pedig, amikor az ember valamit felismer – mondja Kurtág György Nagy Dénes filmjében –, tulajdonképpen maga az alkotás.”

¹ [Kurtág-töredékek - Nagy Dénes filmje \(6\) I Mozinet](#)

² [Kurtág György nyerte el a 2024. évi zeneművészeti Wolf-díjat | MTA](#)

³ [Karakter: Ha Kurtág örömei és démonai között ismerősrre találsz, már nem vagy egyedül, soha többé](#)

Kedves Ünneplő Közösség!

A Magyar Tudományos Akadémia Zenetörténeti Múzeumában állunk. Az Akadémia éppen kétszer annyi idős, mint Kurtág György. Tavaly ünnepeltük alapításának 200. évfordulóját. E kétszáz év története egymásra hatások története is. Egyetlen példát mondok csak, és remélem, érthető lesz, miért beszélek erről.

Az Akadémia székháza közadakozásból épült. Korabeli asszonyok százait is megérintette ez az adakozás. De ők pénz fölött, kétszáz évvel ezelőtt, nemigen rendelkeztek. Mit tehettek hát? Önmagukat, munkájukat adták, és egy hatalmas szőnyeget szőttek az Akadémiának. Egy-egy asszony csupán a szőnyeg egy kis részletét készítette el, és az összeillesztett részletekből állt össze később a teljes szőnyeg. Ezek az asszonyok azt adták, amijük volt. Az egész egy töredékét. De ez a töredék teljes volt. Néhány évtizeddel ezelőtt egy fiatal könyvtáros lány kezdett dolgozni az Akadémiai Könyvtárban. Első munkanapjai egyikén meglátta ezt a szőnyeget, és megérintette a története. Néhány hónappal ezelőtt, a könyvtárban végigdolgozott évtizedek után ez az egykori lány és férje nyugdíj megtakarításukból egy régikönyv-gyűjteményt ajándékoztak a könyvtárnak. Ez volt az ő szőnyeg-részletük.

Ilyen az életünk is, kis egységekből, önmagukban teljes, igaz töredékekből áll. És hatások, kapcsolódások története. Kurtág György művészete ezt mutatja fel. A Wolf-díjra jelölő ajánlásában így írt az MTA I. osztálya: „Kurtág György művészetének legfőbb jellemzője, hogy kis formákból építkezik. [...] kompozíciói az egész nyugati zenetörténet múltját és jelenét tükrözik, és különleges és érzékeny kapcsolatban állnak a világirodalommal.”

Sok Kurtág-mű hommàge, vagyis tiszteletadás egy másik művész előtt, legyen az kortárs vagy századokkal korábban élt alkotó. A szerző önmagába és alkotásába építi a másik művészetének jegyeit, miközben egy új, saját alkotás születik. Továbbörökíti azt, amit kapott – és továbbadja önmagát, felismeréseit. Jeleket olvas – és maga is jeleket hagy. Játsszik. Üzeneteket fog – és üzeneteket ad tovább. *Jelek, játékok, üzenetek.* Ez az élet. Kapcsolódásainkból áll. És töredékeinkből. És éppen így teljes.

A napokban Kurtág György és Márta közös zongorajátékát hallgattam CD-n. Egyszer előben is hallhattam őket Bach-átiratokat játszani. Feledhetetlen élmény volt. Amikor Kurtág Márta 90 éves lett, Csalog Gábor így köszöntötte őt a *Muzsika*-ban: „Amikor Kurtág Márta és György négykezesezik, nemcsak két nagy művész teljes egymásra hangolódását látjuk, halljuk, de ennél többet: kinyilatkoztatásszerű egységet, mely mögött a teljes közös élet minden tudása és élménye ott rejlik. E koncertek valószínűleg az előadóművészet történetének legfényesebb lapjai közé tartoznak.”⁴ Most, hogy Kurtág György 100 éves lett, ezen a száz éven Kurtág Márta

⁴ CSALOG Gábor, *Kurtág Márta születésnapjára, Muzsika*, 2017. október, https://epa.oszk.hu/00800/00835/00246/EPA00835_muzsika_2017_10_4401.html

fénye is átragyog. Köszönöm, hogy láthattam, és köszönöm, hogy felvételeiken ma is hallgathatom őket.

Kedves Ünnepe!l!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

József Attila így ír egyik töredékében, amelyet Kurtág György megzenésített: „Ének, hajolj ki ajkamon / s te bánat, ne érij el, csak holnap. / Mélyebbre kell még hajlanom, / hogy semmit nem tudón dudoljak.” Kurtág György töredékei, hatásoknak kitettsége, „igazat keresése” talán ennek a mélyre hajlásnak a rokona. A mélyre hajlása, amelynél jobban semmi sem tudja felemelni a szívünket.

Isten éltesse Kurtág Györgyöt. Az élet töredékességében is teljes 100. születésnapot kívánok!